

Сверстюк, Сергій Білокінь, Володимир Александрович, Дмитро Степовик, Тетяна Люта, Інна Старовойтенко, Галина Бурлака та ін. (загалом 32 особи).

Про останні хотілося б сказати окремо. Ці спогади читаються із надзвичайною цікавістю, розкривають читачеві прихований від нього процес копіткої роботи автора і редактора над тим чи іншим дослідженням. У випадку Олександра Рибалка його робота була значно більша за редагування: фактично він був співавтором (ніколи на цьому не наполягаючи) значної кількості праць. Переважна більшість спогадів присвячена роботі Олександра Рибалка у редакції *“Пам’яток України”*, які завдяки йому стали справжньою перлиною української гуманітаристики кінця ХХ - початку ХХІ ст. Редаговане ним протягом двох десятиліть видання - це ціла енциклопедія культури України і заслуговує на популяризацію, можливо, навіть на рівні з *“Історією України-Руси”* Михайла Грушевського. Важливість переведення *“Пам’яток України”* (за 1989-2008 рр.) в електронний варіант важко переоцінити. Втілення у життя подібного проекту зробило б кварталник загальнодоступним як для дослідників, так і для громадськості, до того ж не тільки на теренах України.

У збірнику згадується, що Олександр Рибалко інтенсивно листувався з авторами, чий праці редагував, науковцями та громадськими діячами з інших країн, офіційними установами тощо. Певно, цей епістолярій також заслуговує бути виданим і стане джерелом надзвичайної ваги для історії незалежної України, її наукового та культурного життя.

Загалом видання справляє надзвичайно сильне враження: здається, що ледь не був особисто знайомий з Олександром Рибалком, людиною, яка, маючи справу здебільшого з минулим, насправді працювала на майбутнє нашої країни. Збірник, безумовно, буде цікавим для широкого читачького загалу, для усіх, чий інтереси стосуються української гуманітаристики.

* * *

Вийшов друком альбом автографів, який зберігається у Чернігівському історичному музеї імені В.В.Тарновського (Качанівка. Альбом автографів / Автор-упорядник С.Половнікова. Художньо-документальне видання. - К.: Темпора, 2010. - 328 с., іл.).

Родині Тарновських належав маєток Качанівка, який став і культурним осередком у ХІХ ст. Сюди, за образним висловом М.Костомарова зліталось українське вчене, художнє та письменне птаство. У Качанівці відпочивали і творили Т.Шевченко, М.Глінка, М.Вовчок. І.Репін, М.Врубель, С.Гулак-Артемівський та інші. Разом з тим, в гостях у Тарновських бували й маловідомі громадські, військові та культурні діячі. В альбомі Тарновських від 30-х до 90-х років ХІХ ст. було зібрано 608 автографів. Зручна й продумана структура видання дозволяє читачеві орієнтуватися в ньому. Після вступної статті подано факсиміле автографів; після них - біографічні відомості їх власників, іменний географічний покажчики, бібліографія.

Значної інформаційної та естетичної ваги надають виданню фотографії Качанівки та її гостей - авторів автографів, а також архітектурних будівель Чернігівщини (панських палаців тощо). Очевидно, більшість з них стала доступною широкому загалу вперше. Безперечною прикрасою видання є ілюстрації картин та малюнків митців, які відвідали Качанівку. Разом з тим, звернув увагу на невідповідність прийнятого датування творів з Сумського художнього музею ім. Н.Онацького. Наприклад, *“Запорозький полковник”* (Портрет В.В.Тарновського) (1880) пензля І.Репіна подано в альбомі під назвою

“Гетьман” (В.В.Тарновський), а час створення цієї роботи - 1880-ті роки. Полотно К.Маковського “Поміщиця” (Л.В.Тарновська зі слугою Іваном Тихоновичем) було написано між 1883 та 1886 рр. В альбомі цей твір датується конкретним 1887 р. Бажано було б також указати на місця зберігання творів, репродукції яких вміщено в альбомі.

Історики та краєзнавці Сумщини знайдуть чимало відомостей про наших земляків, а також автографи цукрозаводчика і благодійника І.Харитоненка, історика О.Лазаревського, генерала М.Драгомирова. Мистецтвознавець обов’язково зверне увагу на тарелі з розписом за малюнками В.Тарновського (1887), а філолог - на лист В.Тарновського до Д.Яворницького.

Отже, з першого погляду, локальна історико-архівна пам’ятка, якою є альбом автографів “Качанівка”, завдяки публікації може стати корисною для істориків, мистецтвознавців, краєзнавців та філологів України та близького зарубіжжя.

ПОБОЖІЙ С.І.

* * *

Побачила світ книга М.Шкаровського “История русской церковной эмиграции” (СПб.: Алетейя, 2009. - 359 с., [8] с. ил. - (Серия “Богословская и церковно-историческая библиотека”).

Михайло Шкаровський, відомий петербурзький історик, багато років займається вивченням архівних матеріалів з історії Російської Православної Церкви у ХХ ст. Наукові роботи дослідника у 2005-2006 рр. були відзначені Макарієвською, Анциферівською та Олександро-Невською преміями. Пропонована книга присвячена діяльності Російської Православної Церкви за кордоном на Балканах (у Болгарії, Угорщині, Греції та Югославії) і в Центральній Європі (у Німеччині, Італії, Польщі, Словачії й Чехії) у міжвоєнний період та роки Другої світової війни. Книга видана за підтримки Фонду “Русский мир”.

Видання розраховане на вчених, викладачів, аспірантів, студентів гуманітарного спрямування та усіх, хто цікавиться історією російського православ’я та російського зарубіжжя.

* * *

Вийшов друком навчальний посібник Ю.І.Палехи та Н.О.Леміш “Загальне документознавство” (2-ге вид. доп. і перероб. - К.: Ліра-К, 2009. - 434 с.).

Документознавство як синергетична наукова й навчальна дисципліна з’явилась у нас на широкому багатоаспектному діалозі документознавчих дисциплін й ґрунтується на широкому розумінні феномену документа та документно-інформаційної діяльності. Сьогодні термін “документ” стає всеохопнішим, хоча й містить значну кількість як визначень, так і підходів до його вивчення. Насправді це досить складне й багатоаспектне поняття, нерозривно пов’язане з поданням і використанням релевантної інформації як у часі, так і в просторі.

Для викладачів, аспірантів, магістрантів, студентів вищих навчальних закладів, наукових працівників і фахівців з гуманітарних спеціальностей. Матеріали подано відповідно до вимог кредитно-модульної системи.

* * *

Вийшов друком збірник наукових праць “Український селянин” (Інститут історії України НАН України, Черкаський нац. ун-т. За ред. А.Г. Морозова. - Черкаси, 2010. - Вип.12. - 346 с.).

Матеріали збірника охоплюють традиційне коло проблем аграрної історії України. Автори статей розкривають різні аспекти історії селянства, зокрема роль видатних аграріїв в історії України, проблеми історіографії, джерелознавства та методології досліджень аграрної історії, духовності і світогляду селянства, української селянської кооперації, а також історичний розвиток селянства на основних етапах історії України. На сторінках збірника публікуються матеріали VIII Міжнародного симпозіуму з проблем аграрної історії, що відбувся 23-24 вересня 2010 р. у Черкасах. У форумі брали участь науковці з Вінниці, Дніпропетровська, Донецька, Житомира, Запоріжжя, Кам’янця-Подільського, Києва, Луганська, Луцька, Львова, Миколаєва, Одеси, Переяслава-Хмельницького, Полтави, Сімферополя, Сум, Черкас, Харкова, Херсона тощо, а також Воронежа, Коломни, Самари, Саранська та Ставрополя (Росія)

Для широкого кола фахівців гуманітарного профілю, викладачів, аспірантів, пошукачів, студентів і всіх, хто цікавиться аграрною історією України.

* * *

Побачило світ історико-краєзнавче видання І.Скрипченка та І.Абаровського “Недригайлівщина: у дзеркалі історії: Нариси з історії Недригайлівського району Сумської області з найдавніших часів до початку XXI століття” (Суми: Собор, 2010. - 448 с.).

Дана робота є першим виданням, що найбільш повно охоплює події одного із регіонів Сумської області, надає нові, досі невідомі матеріали, відкриваючи історичний зріз із найдавніших часів до початку XX століття, розповідаючи про храми, некрополі, історичні постаті.

Видання розраховане на вчителів, істориків, краєзнавців, студентську та учнівську молодь, широке коло читачів.